

Robert
Golob

Gen-I je z leti ter s ponudbo poceni elektrike in plina postal največji trgovec v Sloveniji. Zdaj njegov predsednik uprave Robert Golob stavi na samooskrbo vseh gospodinjstev. Proizvajalce elektrike ob tem pomirja, da poraba njihove elektrike še dolgo ne bo padla, bo pa cenejša. Pravo energetska unijo bo namreč prinesla skoraj brezplačna elektrika za vse.

Revolucija v energetiki je neizbežna, saj se izplača

Tekst

Borut Tavčar

Foto

Roman Šipić

Priprava energetskega koncepta že daje prave odgovore, čeprav bo dokument, ko bo sprejet, zastarel. Gen-I se znova dejavno pripravlja na nove razmere, zaradi večje prodaje je začel postopek združitve z Elektro energijo, hčerinsko družbo Elektra Ljubljana. Po drugi strani se ob umikanju Petrola v lastništvo Gen-I krepi Gen energija, ki je tudi polovična lastnica Jedske elektrarne Krško.

“

Energetska revolucija je pred vrati – zakaj to pravite?

Živimo v dobi, ko so tehnologije, tudi v energetiki, tako napredovale, da je prehod v nizkoogljično družbo prvič zares mogoč in tudi ekonomsko smiseln. Hiter razvoj tehnologij na področju ogrevanja, na drugi strani pa proizvodnje elektrike s sončnimi elektrarnami in shranjevanja elektrike v baterijah, je pripeljal do točke, ko si lahko že vsakdo omisli samostojen in celovit sistem za oskrbo z energijo pri sebi doma. Najtežje je namreč razviti tak sistem na mikro ravni, veliki sistemi so že prej obstajali. Zdaj smo prvič v razmerah, ko to lahko izvede vsak posameznik. Ker so ti projekti postali zares ekonomsko smiselni, ocenjujem, da se bo ta energetska in okoljska revolucija zgodila ne glede na to, koliko si in si bodo posamezni ljubili ali politiki prizadevali to postaviti ob rob.

Niste tudi vi med tistimi na drugi strani, ki hočete odjemalcem prodati čim več? Pri samooskrbnih otočnih sistemih prodaje ni.

Gen-I je bil vedno zagovornik odjemalcev, nikoli nikogar drugega. Celotna naša zgodovina dokazuje, da se predvsem borimo za pravice odjemalcev, in tudi tokrat je tako. Če se nam ni bilo težko spopadati z električnim in plinskim monopolom, se ne bo težko spopasti niti z naftnim monopolom. Še več, z velikim veseljem bomo prevzeli to nalogo doma in na tujem.

Drugo pa je, da ne govorimo o povsem otočnih rešitvah. Bolje bi bilo uporabljati naziv pametne rešitve. Te združujejo najboljše iz samooskrbe in vse, kar omogoča že zgrajeno elektro omrežje. Tega plačujemo vsi odjemalci, zato je smotrno izkoristiti njegove prednosti.

Kaj sestavlja tak pametni sistem?

Splošno uveljavljeni so štirje koraki, ki bi vsakemu odjemalcu omogočili prehod v zeleno ali, še bolje, pametno družbo. Vodilo je biti pametnejši pri uporabi energije in s tem znižati stroške in vplive na okolje. Vsak bo imel svoje vzgibe, nekateri zaradi ekonomike, drugi zaradi okolja, tretji zaradi novih tehnologij. Ključno je, da bo rezultat pri vseh enak. Vsak naj se zamisli, koliko energije porabi. Prva je preverba izolacije hiše oziroma oken, kjer se izgubi največ energije v hiši. Drugi je ogrevalni sistem, ki mora biti prilagojen manjši pora-

bi. Obstajajo že toplotne črpalke, ki niso le energijsko najučinkovitejše, temveč tudi najcenejše. Danes imeti karkoli drugega je potratno. Cenejša so le drva iz lastnega gozda, vendar le za tiste, ki jim je priprava drv v veselje. Toplotne črpalke na drugi strani zagotavljajo popolno udobje. Zgraditi je treba še lasten sistem za oskrbo z elektriko, na neskončen vir, to je sonce, in temu po potrebi dodamo še baterijski sistem. Dejansko ne potrebujemo baterij, če smo priključeni na omrežje.

Tak sistem se že danes izplača, ker je energent brezplačen. Pokriti je treba le naložbo, po desetih letih pa postane oskrba z energijo brezplačna ali skoraj brezplačna. Poleg tega deset let za energijo ne boste plačevali skoraj nič več kot prej. To je energetska neodvisnost posameznika, ne države. Vendar bodo te tehnološke rešitve, ko jih bo uporabilo dovolj ljudi, pripeljale do tega, kar vsi govorijo, pa nihče ne ve, kako priti do tja. Pripeljale bodo do demokratizacije energetike. Danes imamo centraliziran, z lobiji prepreden sistem, ki vodi energetska politiko države. Tega čez deset let ne bo več.

Zakaj ste prepričani, da se bo sistem spremenil?

Zato, ker bo ta demokratizacija tako močna. Celoten energetski ustroj se bo moral prilagoditi množici posameznikov, ki bodo primarno samooskrbni. Nizkoogljična tehnologija ne bo le znižala stroškov in obremenitev okolja, temveč bo dala ljudem tudi moč odločanja. Ni večje spremembe, kot je ta. Do tu nas je pripeljala tehnologija, nobena politika ali vlada, in tega se ne da ustaviti.

Začetni vložek ni zanemarljiv, vsi si ga ne bodo mogli privoščiti.

Odvisno je od porabe energije. Če je ta dovolj nizka, se vložek giblje med 10.000 in 20.000 evri in se vrne v desetih letih. Če je to cena osamosvojitve posameznika od sistema, ki mu iz kakršnegakoli vzroka ni všeč, je nizka. Če se ob tem še zaveda, da pomaga ohranjati planet za svoje otroke, poleg tega pa jim daje brezplačen vir energije, je zadovoljstvo še večje. Najlepše je, da znamo vse te tehnologije, razen baterij in avtomobilov, narediti v Sloveniji. Gen-I je ustanovil prodajne konzorcije s proizvajalci na področju ogrevanja in proizvodnje elektrike, ob čemer smo ugotovili, da je mogoče celoten projekt samooskrbe narediti z domačim znanjem in izdelki.

Paneli za sončne elektrarne so gotovo uvoženi.

V redu, res je, da jih sestavi Bisol, in res je, da so nekateri deli uvoženi, saj pri nas niti nimamo vseh surovin. A dejansko je sistem v celoti narejen v Sloveniji. Danes porabijo Slovenci za uvoz fosilnih goriv za ogrevanje milijardo evrov na leto. Ne bi bilo bolj smotrno porabiti tega denarja doma in z njim podpreti lastno industrijo, ki bi proizvajala nove rešitve? To bi imelo večkratne učinke, narodnospodarska bilanca bi prihranila, ker ne bi več uvažali fosilnih goriv, denar pa bi šel v pospeševanje razvoja domače industrije.

Toda v državni proračun se vsako leto steče milijarda evrov iz trošarin na fosilna goriva za promet.

Milijarda, o kateri govorim, gre neposredno v tujino kot plačilo za fosilna goriva za ogrevanje. Začeti je treba z gospodinjstvi. Če bodo ljudje spremenili navade doma, bodo to postopoma uvedli povsod drugod, v vsej družbi. To je sistem od spodaj navzgor, edini res učinkovit, kajti če bomo čakali oblastne strukture, bomo čakali še dolgo. Dejansko so še večje možnosti v prometu. V prometu imamo katastrofalno sliko. Elektrifikacija je zastala, pa ne mišlim toliko na osebni kot na tovarni promet. Bistvo železniškega sistema bi moral biti jasen in pretočen koridor, ukvarjamo pa se s posameznimi odseki. Zgodba o tiru proti Madžarski, ki nima dovolj elektrike, je tipična šla-

mastika, ki izvira iz neuskkljenih rešitev. Jasno kaže na to, da se ukvarjamo z napačnimi vprašanji. Tudi pri drugem tiru. Železniški prevoz postane smiseln šele, ko spravimo celoten koridor pod električno napajanje. S tem bomo v evropskem trendu.

Danes imamo železniško omrežje, ki je po tehnologiji še iz jugoslovanskih časov. Če hočemo na evropsko raven, ga moramo načrtovati na nacionalni ravni in celovito. Nekdo bi se moral zavedati odgovornosti za razvoj železniške infrastrukture, ki mora biti neodvisen od tega, na katerem koncu Slovenije politiki najbolj kričijo. Tudi v energetiki imamo podobne primere.

Mislite šesti blok Termoelektrarne Šoštanj?

Šesti blok je rakasta rana slovenske energetike zaradi napačnega načrtovanja in projektiranja. Vsi v energetiki smo soglasni, da v Šoštanju potrebujemo nadomestni blok ...

Vendar bi bil primernejši 400-megavatni blok?

Tako je. A je lokalna politika zaradi parcialnih interesov izsilila rešitev, ki je v nasprotju s konceptom skladnega razvoja doline in države. Tako imamo danes tujek v sistemu, ki je prevelik, nima lastnega zagona, ne more ogrevati doline, pa še trikrat smo ga preplačali. Tudi pri drugem tiru me skrbi, da bomo zaradi podobne lokalne scene sprejeli rešitev, ki jo bomo spet preplačali, pa še napačno bo zastavljena, ker se nihče ne vpraša, kaj ta drugi tir pomeni za železniško omrežje drugje v Sloveniji. Vzorci obnašanja, vključno z medijsko histerijo, so v obeh primerih zelo podobni.

Elektro energija, ki jo prevzimate, menda ne kupuje več elektrike od Holdinga Slovenskih elektrarn?

Po mojem vedenju je HSE še vedno največji dobavitelj Elektro energije. Res pa je, da je bil nekoč Elektro Ljubljana 100-odstotno vezan na HSE, nato 80-odstotno, po novem pa ni več tako, mogoče bo Elektro energija od HSE kupovala 30 ali 40 odstotkov elektrike. A tudi na skupino Gen ne bo vezana več kot toliko.

Kaj to pomeni za projekt, kot je Teš 6?

V Evropi se je trg z elektriko odprl leta 2001. Prvih deset let so imeli glavno vlogo proizvajalci. Potem sta se zgodila Fukušima in zeleni preboj v Nemčiji. S tem so cene na veleprodajnih trgih padle, proizvajalci in trgovci pa so izgubljali moč. V prihodnjih letih bodo na preizkušnji vsi proizvajalci, ne le Teš 6.

Od leta 2014 je v energetiki znano, da prihodnost pripada sistemskim operaterjem, ki upravljajo prenosna in distribucijska omrežja, in na drugi strani dobaviteljem elektrike, ki imajo stik z odjemalci. Prihodnost operaterjev je dokaj jasna, na področju dobave pa so napovedane spremembe. Eno je samooskrba, drugo pa vdor digitalizacije. Veliki ponudniki digitalnih vsebin so ugotovili, da lahko tudi na področju dobave elektrike ponujajo svoje blagovne znamke. Na področju dobave bo zato treba biti zelo hiter in pameten, treba bo razvijati produkte digitalizacije in samooskrbe ter izkoristiti prednost, da imajo zaupanje odjemalcev.

Ta izziv je za dobavitelje zelo velik, lažje pa se mu posvetimo, če imamo ekonomijo obsega. Ko bosta Gen-I in Elektro energija združena, bosta imela 40 odstotkov slovenskih odjemalcev, kar se mogoče zdi veliko s slovenske perspektive, vendar Gen-I v svojih razmišljanjih nikoli ni bil omejen na slovenski prostor. Z Elektro energijo se tudi ne povezujemo zaradi slovenskega prostora, ta združitev bo pomagala, da bomo boljši in bomo lažje prodirali na tuje trge. Gen-I je že danes največji slovenski izvoznik in druga največja skupina v Sloveniji po prodaji. Lani smo ob več kot 1,7 milijarde evrov prihodkov na slovenskem trgu ustvarili zgolj 15 odstotkov naše prodaje.

“ Tehnološke rešitve, ko jih bo uporabilo dovolj ljudi, bodo pripeljale do demokratizacije energije. Danes imamo centraliziran, z lobiji prepreden sistem, ki vodi energetske politiko države. Tega čez deset let ne bo več.

Kako vse to vpliva na proizvajalce, še posebej nekoliko dražje?

Hkrati z združevanjem z Elektro energijo poteka tudi preobrazba lastništva Gen-I. Pet let je bil v lasti Gen energije in Petrola, ki se zdaj počasi umika. Lastništvo Gen energije se, nasprotno, krepi. To kaže na to, da so proizvajalci energije prepoznali, da je tudi njihova prihodnost varnejša v močnejših povezavah z dobavitelji, in to je lahko tudi nauk za HSE. Taka povezava, če do nje seveda pride, po eni strani ponuja boljše obvladovanje tveganj dobavitelja ob morebitnem nenadnem povečanju cen elektrike na trgu. Po drugi strani pa omogoča proizvajalcu, da ob padanju cen na trgu ohrani vrednost v verigi na skoraj enaki ravni. To je za jedrsko elektrarno še posebej pomembno.

Torej gre za zagotavljanje varnosti proizvajalcev, ne za obrambo Gen-I pred tujimi lastniki?

Kaj se zgodi, če te varnosti ni, če Gen-I kupuje elektriko, kjer želi, njegov lastnik pa postane neki tuji proizvajalec? V tem primeru bi Gen-I zagotavljal varnost temu tujemu proizvajalcu. Si želimo, da slovenski odjemalci zagotavljajo varnost tujemu proizvajalcu v lasti tuje države? Verjetno ne. Zato trdim, da je naša naveza tudi v nacionalnem interesu.

Se je Elektro energija pokazala za nekoliko bolj tvegano, saj ste za postopek povežovanja zahtevali visoka jamstva Elektra Ljubljana?

V času sklepanja pogodbe, spomladi 2015, je bila Elektro energija dejansko v precej slabi koži. Leta 2014 je imela sedem milijonov evrov izgube pri treh milijonih osnovnega kapitala. Zato smo bili vsi zaskrbljeni, ne zgolj Gen-I, temveč tudi vsi dobavitelji in lastnik, Elektro Ljubljana. Bali smo se, da bodo dobavitelji začeli odpovedovati sklenjene posle. Izmenjali smo si zaveze, da bomo naredili vse, kar je v naši moči, da rešimo podjetje. Elektro Ljubljana je prispeval jamstva, da bo, če bo reševanje neuspešno, on nosil posledice preteklega poslovanja Elektro energije. Iz Gen-I smo dali jasen signal na trg, da ima Elektro energija možnost za tri leta vnaprej zakupiti vso elektriko pri Gen-I. Te možnosti Elektro energiji ni bilo treba nikoli izkoristiti.

Kako kaže zdaj?

Zdaj so se razmere obrnile, Elektro energija pod vodstvom Bojana Kumra tekoče zelo lepo posluje. V enem letu so se iz sedmih milijonov minusa spravili na dva milijona evrov plusa. Zasluga za to gre vodstvu, ki je v pravem času in brezkompromisno odrezalo del, ki je povzročal izgubo, trgovanje. Zaradi nespametnosti posameznikov je Elektro energijo ne zgolj vleklo dol, temveč jo je skoraj potopilo. Ravno teh nekaj posameznikov interpretira rešilni jopič, ki smo ga vrgli Elektro energiji, kot nekaj, kar naj bi ji škodovalo. Rezultati poslovanja so letoš še boljši kot lani.

Kdaj bo združitev končana?

Zadnji korak, ki ga čakamo, je druga priglasitev povezovanja na agenciji za varstvo kon-

kurence (AVK). Konec jeseni bi to lahko bilo opravljeno.

Pred časom ste napovedali poenotenje cen, Elektro energija naj bi torej bila cenejša.

Žal še nismo tam. Do zadnjega soglasja AVK ne smemo izvajati nobenih usklajevalnih politik, še posebej ne cenovnih. To bi namreč pomenilo prepovedano tržno usklajeno delovanje.

Za energetske revolucije boste potrebovali tudi omrežne operaterje, ki naj bi vsem postopoma vgradili pametne števec. Vendar jim je vlada spet vzela dobičke. Bi se dalo ta denar strateško bolje porabiti?

Če bi obstajala strategija digitalizacije slovenskega elektroenergetskega omrežja, bi denar, ki ga imajo Eles in distribucije, lahko pomenil neki zagonski kapital. Žal pa tega niti lastnik ne prepozna kot strateški cilj, bojim se, da se niti sedem sistemskih operaterjev ne zna dogovoriti o ničemer. V Sloveniji imamo skoraj 40 odstotkov pametnih digitalnih števcov, a jih skoraj polovica ni priključenih na noben sistem. V prihodnje bo skoraj zagotovo nastal vzporeden informacijski sistem, pomemben del bo tudi modul, ki bo bolj natančno povedal lastniku, kaj se dogaja v njegovi hiši.

Boste tudi vi zagotovili možnost pogodbenega financiranja projektov samooskrbe?

Pilotni projekt že poteka, več do jeseni ne morem povedati. Ključ za tržni preboj bo

“ Nizkoogljična tehnologija ne bo le znižala stroškov in obremenitev okolja, temveč bo dala ljudem tudi moč odločanja. Ni večje spremembe, kot je ta. Do tu nas je pripeljala tehnologija, nobena politika ali vlada, in tega se ne da ustaviti.

Nedvomno. Po sistemu neto meritev je mogoče odšteti svojo proizvodnjo od porabe, energetska bilanca pa se meri na letni ravni, to je zelo pozitivna rešitev. Težava je drugje. Pri majhnih sistemih se hitro pokaže, da zelo velik del stroškov, kar približno 20 odstotkov, pade na papirje oziroma nepotrebno birokracijo. Poenostavitev postopkov bi tako bistveno izboljšala vračilno dobo, bolj od uporabe cenjenih kitajskih panelov. Sicer so cene panelov izjemno padle. Če je pred leti veljalo, da stane kilovat na strehi 4000 evrov, je danes ta strošek bistveno nižji, cena za kilovat sončne elektrarne na ključ je med 1100 in 1400 evri. Cena panela je v tem nižja od 500 evrov, vse drugo je podkonstrukcija, montaža in elektronika, ki vse upravlja.

V Sloveniji nastaja že marsikaj. Bodo nekoč tudi sodobne baterije in drugo?

Zgodovina zadnjih 100 let slovenskega naroda kaže, da smo v nekaterih panogah, med njimi je tudi vse povezano z elektriko, v svetovnem merilu vedno prednjačili. Niti za sekundo ne dvomim, da bosta imeli od bodočega svetovnega tehnološkega razvoja, pri katerem je poučitev spet na elektriki, koristi tako slovenska industrija kot država. Nekateri narodi so trgovci, drugi so gurmani, mi smo pa inženirji. To je treba izkoristiti.

Je to zaupanje čutiti tudi v pripravi energetskega koncepta?

Energetski koncept žal še lep čas ne bo sprejet, zato se nekateri bojijo, da bo, ko bo vendarle pripravljen in sprejet, zastarel. Vendar pa se je v času priprave odprla prava debata, proces je pomagal izkristalizirati probleme in rešitve. Ne bi me motilo, če bi ta proces trajal še nekaj časa, saj daje v resnici zelo pozitivne učinke.

Kaj pa energetska unija? Kaže, da bo v Evropi vse povezano in da bo ostala le peščica proizvajalcev in dobaviteljev.

Energetska unija je zlasti odgovor na zaostrovanje odnosov z Rusijo in izrazito povezana z vzhodno Evropo. Zastavljena je nerodno, temelji na starih tehnologijah in povezovanju omrežij plina, ki je fosilno gorivo. Pravo energetske unije bomo imeli, ko bomo vsi samooskrbni in bomo imeli enako ceno elektrike, ta pa bo zelo blizu nič.

Bi vam ustrezalo, če bi imeli zaokrožena območja uporabnikov in bi lahko uravnavali dobavo elektrike?

Ja in ne. Vedno ko imamo opravka z institucionalnimi investitorji, trčimo ob cel kup slovenskih zakonov, ki naj bi bili prepisani iz evropskega pravnega reda, a jih nihče drug v Evropi ne uporablja tako kot pri nas. Ti zakoni so izrazito proti vsem inovativnim rešitvam. Zato ne verjamem, da bomo v Sloveniji lahko izpeljali kakršnokoli spremembo prek institucionalnih struktur. Povsem drugače je, ko imamo opravka z državljanji. Posameznik je zavezan le kmečki pameti, ne pa sistemu javnega naročanja. Kmečka pamet deluje, sistem javnega naročanja v Sloveniji žal ne.

zagotoviti denar za projekte. Proizvajalci opreme že ponujajo tako financiranje, dobavitelji energije bomo gotovo sledili. Če je mogoč lizing avtomobilov, res ne vem, zakaj bi bilo pri energetske opreme drugače. Preboj bo zahteval veliko denarja, vendar je čas pravi, na voljo je ogromno kapitala po nizkih cenah. V enem letu bomo v Sloveniji že lahko govorili o občutnih rezultatih, o tem sem prepričan.

Govorite o rešitvah za hiše, kako pa je z blokí? Tam je težava že s soglasji vseh.

Približno polovica prebivalcev te države živi v večstanovanjskih stavbah. Sistemi zanje še niso tako daleč, strehe so namreč preveč omejene za dovolj veliko proizvodnjo elektrike iz sonca, težave so tudi pri upravljanju skupnih sistemov. Rešitev težave s proizvodnjo elektrike bodo v petih letih prinesle nove tehnologije sončnih elektrarn, denimo elektrarne, s katerimi se bo dalo obleči fasado. Druga stvar je povezana s predpisi. Najbolj pravično je, da imajo od prihrankov koristi vsi. Če pa v hiši živi družina, ki meni, da si ne more privoščiti sodelovanja v projektu, bi moralo biti omogočeno, da kdorkoli, tudi če ne živi v tej hiši, investira v projekt in je potem tudi udeležen pri koristih. Človeška solidarnost bi se v takih projektih nedvomno povečala.

Je uredba o neto merjenju korak v pravo smer?